

Список литературы:

1. Баракаева Д.Х. (2021) Индустрия гостеприимства и туризма в Узбекистане. Экономика и социум, (11(90).805-808.
2. Закон Республики Узбекистан «О Туризме», 18 июля 2019 г., № ЗРУ-549.
3. Ражабова Д.Ш. Анализ развития туризма в Узбекистане. // "Экономика и социум" №9(88) 2021
4. Электронный словарь Яндекс. Режим доступа: <http://www.slovari.yandex.ru>
5. Уокер Дж. Р. (2002). Введение в гостеприимство. Introduction to Hospitality: учеб. пособие: рек. учеб.-метод. центром "Профессиональный учебник"; пер. с англ. В. Н. Егорова. 2-е изд. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 595 с.
6. Румянцева Е. Е. (2006). Новая экономическая энциклопедия. 2-е изд. М.: ИНФРА-М, 809 с.

O'ZBEKISTONDA MEHMONXONA BIZNESINI RIVOJLANISH MASALALARI

Abdullayeva Barchinoy Yuldashevna

Menejment kafedrası katta o'qituvchisi

Farg'ona davlat texnika universiteti

b.abdullayeva@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda mehmonxona biznesining rivojlanish tendensiyalari, turizm sohasiga ta'siri va sohani takomillashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar yoritilgan. Mehmonxona infratuzilmasining yaxshilanishi, investitsiyalar jalb qilinishi va zamonaviy xizmat ko'rsatish standartlarining joriy etilishi biznesning o'sishiga qanday ta'sir ko'rsatgani tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolar va ularning yechimlari haqida ham fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Mehmonxona biznesi, turizm, infratuzilma, investitsiya, xizmat ko'rsatish, rivojlanish, O'zbekiston, sayyohlik, mehmonxona tarmoqlari, strategiya.

Аннотация: В статье рассматриваются тенденции развития гостиничного бизнеса в Узбекистане, его влияние на сферу туризма, а также проводимая работа по совершенствованию отрасли. Анализируется, как улучшение гостиничной инфраструктуры, привлечение инвестиций и внедрение современных стандартов обслуживания повлияли на рост бизнеса. В нем также обсуждаются существующие проблемы и пути их решения.

Ключевые слова: Гостиничный бизнес, туризм, инфраструктура, инвестиции, сервис, развитие, Узбекистан, туризм, гостиничные сети, стратегия.

Abstract: This article discusses the development trends of the hotel business in Uzbekistan, its impact on the tourism sector, and the work being done to improve the sector. It analyzes how the improvement of hotel infrastructure, the attraction of investments, and the introduction of modern service standards have affected business growth. It also discusses existing problems and their solutions.

Keywords: Hotel business, tourism, infrastructure, investment, service, development, Uzbekistan, tourism, hotel chains, strategy.

Kirish: O'zbekiston turizm sohasi tez sur'atlar bilan rivojlanib, mehmonxona biznesi ham sezilarli o'sishni boshdan kechirmoqda. Hukumat tomonidan qabul qilingan turizmni rivojlantirish strategiyalari doirasida mehmonxona infratuzilmasini modernizatsiya qilish, yangi mehmonxonalar qurish va mavjudlarini rekonstruksiya qilish bo'yicha muhim qadamlar qo'yilmoqda.

O'zbekiston boy madaniy merosi, tarixiy yodgorliklari va betakror tabiati bilan turizm sohasini jadal rivojlantirayotgan mamlakatlardan biridir.

"O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida tashqi va ichki turizmni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratish hamda sayyohlar sonini oshirish bo'yicha aniq maqsadlar belgilangan.

Mamlakatimizga tashrif buyuruvchi xorijiy sayyohlar soni pandemiyagacha bo'lgan ko'rsatkichning 98 foiziga yetdi. 2019-yilda 6,748 million xorijiy sayyoh tashrif buyurgan bo'lsa, 2023-yilda bu raqam 6,626 millionni tashkil etdi. Bu esa O'zbekistonda turizm sohasi jadallik bilan tiklanayotganini ko'rsatadi.

Xorijiy sayyohlarni jalb etish maqsadida viza rejimini soddalashtirish, yangi yo'nalishlarni o'zlashtirish, sohaga investitsiyalar kiritish hamda yirik tadbirlarni tashkil etish kabi keng qamrovli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. 2023-yilda umumiy qiymati 9,5 trillion so'mga teng bo'lgan 508 ta loyiha amalga oshirilgan bo'lib, natijada 9492 ta yangi ish o'rni yaratildi. Shu yili 183 ta yangi mehmonxona va 232 ta hostel ochilib, turar joy maskanlari soni 5526 taga yetdi. Shuningdek, oilaviy mehmon uylari soni 3458 taga ko'paydi, sayyohlik agentliklari esa 2649 taga yetdi.

Asosiy qism: Turizm segmenti: Hozirgi vaqtda mehmonxona xizmatlariga talabning asosiy ulushini dam olish maqsadida kelgan mehmonlar tashkil etadi.

Xonalar soniga qarab, ob'ektlar ham individual turistlar bilan, ham turoperatorlar orqali tashkil etilgan guruh sayohatlari bilan ishlaydi.

Individual turistlar asosan bolali oilalardir. Ushbu kichik guruhga bo'lgan talabning eng yuqori cho'qqilari yoz oylari va bolalar ta'tilining davrlari bo'lib, ularning umumiy talabdagi ulushi 90% ga etadi.

O'rtacha, turistik segmentdagi bolalar bilan mehmonlarning ulushi taxminan 70-80% ni tashkil qiladi.

Dam olish maqsadida kelgan mehmonlar uchun o'rtacha qolish muddati 1-2 kechani tashkil qiladi.

Tashkil etilgan guruhlar: O'zbekiston turizm bozorida faoliyat yurituvchi kompaniyalarning ma'lumotlariga ko'ra, aksariyat yirik xalqaro turoperatorlar O'zbekistonda mahalliy vositachilar (DMC – destination management company) orqali ishlaydi, ba'zi operatorlar xizmatlarni to'liq mahalliy kompaniyalarga topshiradi: yer xizmatlari – transport, gidlar, mehmonxonalarni bron qilish va ekskursiyalarni qo'llab-quvvatlash. , O'z xizmatlarini to'liq yoki bir qismini mahalliy DMC'lardan sotib oladigan kompaniyalar orasida TUI, MarcoPolo, Cox&Kings, ThomasCook bor. Umuman olganda, bu tendentsiya bozorda hali ham mavjud, chunki sayyohlar oqimi hali ham etarlicha katta emas. Ammo mamlakatning sayyohlik salohiyati va u bilan bog'liq infratuzilma rivojlanib borar ekan, yirik operatorlar, katta ehtimol bilan, vositachilarni chetlab o'tib, to'g'ridan-to'g'ri sayyohlik xizmatlarining to'liq spektrini nazorat qilish va taqdim etish imkonini beradigan mahalliy ofislarni ochish orqali o'z ishtirokini oshiradi.

O'zbekiston bozorida faoliyat yuritayotgan kompaniyalar orasida bevosita: - HRG, AmericanExpress mahalliy hamkori - ElanExpress bilan mahalliy qo'shma korxonaga ega;

- MIRCORPORATION kompaniyasining Toshkent shahrida vakolatxonasi mavjud bo'lib, u erdan O'zbekiston va butun mintaqadagi o'z guruhlar uchun xizmatlarning to'liq siklini mahalliy darajada tashkil etadi.

Xorijiy sayyohlar: 35 yoshdan 45 yoshgacha bo'lgan yosh guruhi – Markaziy Osiyo (29,4%), MDH davlatlaridan (33,8%) va Osiyo-Tinch okeani mintaqasidan (30,0%) kelgan respondentlarning eng ko'p soni. Yevropalik sayyohlarning ASOSIY QISM:ini 55 va undan katta yoshdagilar tashkil etadi (42,5%).

Respondentlarning aksariyati uchun O'zbekistonga safardan maqsad do'stlar va qarindoshlarni ziyorat qilish edi. Bu qism respondentlar umumiy sonining 39,4 foizini tashkil qiladi. Respondentlarning ikkinchi eng katta segmenti – 33,6 foizi O'zbekistonga tashrif buyurishdan maqsad ko'ngil ochish, hordiq chiqarish va hordiq chiqarish ekanligini aytdi.

O'zbekiston Respublikasi bo'ylab sayohat qilganda respondentlarning eng katta qismi (43,6%) oila va do'stlar davrasida qolishni afzal ko'rgan. Oila va do'stlar davrasida qolishni tanlaganlarning 85,1 foizi Markaziy Osiyodan tashrif buyuruvchilardir.

Yevropa (34% va 37,0%) va Osiyo Tinch okeani (40,0% va 43,0%) sayyohlarining aksariyati turar joy sifatida 2, 3 yulduzli va 4, 5 yulduzli mehmonxonalarni afzal ko'radi. Yaqin

Sharq va Shimoliy Amerikadan kelgan sayyohlar O'zbekistonda joylashtirish turini tanlaganlarida ham xuddi shunday holat kuzatilmoqda, bu hududlardan kelgan sayyohlarning mos ravishda 79,6 va 75,0 foizi o'z qolishlari uchun 2, 3 yulduzli va 4, 5 yulduzli mehmonxonalarni tanlaydi.

Markaziy Osiyodan tashrif buyuruvchilar O'zbekistonda xarid qilishga eng katta qiziqish bildirgan (39,7%). Yevropa (77,5 foiz) va Osiyo-Tinch okeani mintaqasidan (72,2 foiz) tashrif buyurganlarning aksariyati O'zbekistonda bo'lishlari davomida muzey va galereyalarga tashrif buyurishni turistik faoliyat sifatida qayd etgan.

Mehmonxona biznesining hozirgi holati: So'nggi yillarda mamlakatda mehmonxona sanoati sezilarli darajada rivojlandi. Xususi sektor va xorijiy investitsiyalar jalb qilinishi mehmonxona biznesining o'sishiga turtki bo'ldi.

O'zbekistonning yirik shaharlari va sayyohlik yo'nalishlarida xalqaro standartlarga javob beradigan mehmonxonalar qurilmoqda.

Mehmonxona infratuzilmasining takomillashtirilishi Zamonaviy mehmonxona majmualari barpo etilmoqda.

Xizmat ko'rsatish sifati oshirilishi uchun kadrlar tayyorlash tizimi yo'lga qo'yilgan. Elektron bron qilish tizimlari va raqamli xizmatlardan foydalanish ommalashmoqda.

Investitsiyalar va davlat qo'llab-quvvatlashi Mehmonxona biznesini rivojlantirish uchun davlat tomonidan imtiyozlar taqdim etilmoqda.

Mahalliy va xorijiy investorlarga qulay shart-sharoitlar yaratilib, soliq yengilliklari joriy etilgan. Mehmonxona loyihalariga kredit va grantlar ajratilishi biznesning kengayishiga zamin yaratmoqda. **Muammolar va ularning yechimlari** Kichik va o'rta mehmonxonalar uchun moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi.

Xodimlarning malaka darajasini oshirish zarurati. Sayyohlar oqimining mavsumiy o'zgaruvchanligi muammosi va uni bartaraf etish strategiyalari.

2017-2023-yillar davomida O'zbekistonga kelgan sayyohlar soni sezilarli darajada oshdi. 2017-yilda 2,7 million kishi tashrif buyurgan bo'lsa, 2023-yilda bu raqam 6,6 millionga yetdi. Bu esa 2017-yilga nisbatan 2,5 barobar, 2022-yilga nisbatan esa 1,3 barobar ko'pdir. Xususan, Yaponiyadan kelgan sayyohlar soni 5 barobar,

Hindiston va Italiyadan kelgan sayyohlar soni esa 35 barobar ortdi. 2023-yilda qo'shni davlatlardan kelgan xorijiy sayyohlar umumiy oqimning 80,7 foizini, MDH davlatlaridan 11,5 foizini, boshqa davlatlardan esa 7,8 foizini tashkil etdi. Sayyohlarning mamlakatimizda qolish muddati 4-5 kungacha oshdi, bu esa 2022-yilga nisbatan 1,5 barobar ko'pdir.

Ichki turizm ham jadal rivojlanmoqda.

"O'zbekiston bo'ylab sayohat!" dasturi doirasida 15 million kishi mamlakat bo'ylab sayohat qilib, turli mintaqalarga 21 million marta tashrif buyurdi. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash doirasida 1100 nafar nogironligi bo'lgan shaxs va 570 ming nafar yoshlar sayohat qilish imkoniyatiga ega bo'ldi.

2023-yilda turizm xizmatlari eksporti 2,1435 milliard AQSh dollarini tashkil etdi, bu esa 2022-yilga nisbatan 1,3 barobar ko'pdir. Shuningdek, turizm va unga bog'liq sohalarda 70 mingga yaqin yangi ish o'rni yaratildi. Bu esa mamlakatimizda sayyohlik infratuzilmasining rivojlanib borayotganidan dalolat beradi va iqtisodiy o'sishga hamda aholi farovonligining yuksalishiga xizmat qiladi.

Turizm sohasi rivojlanishi O'zbekistonning xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashiga yordam bermoqda. Masalan, Global Muslim Travel Index (GMTI-2023) reytingida O'zbekiston xalqaro ziyorat turizmi bo'yicha 140 davlat orasida 13-o'rinni egalladi. Xiva shahri esa 2023-yilgi Halal In Travel Awards mukofotiga sazovor bo'ldi.

2023-yilda Samarqand shahrida YUNVTO Bosh Assambleyasining 25-sessiyasi o'tkazildi va unda Navoiy viloyatining Sentob qishlog'i "2023-yilning eng yaxshi sayyohlik qishlog'i" deb topildi. Shuningdek, Lonely Planet xalqaro nashriyoti O'zbekistonni "Eng yaxshi sayyohlik yo'nalishi 2024" nominatsiyasida maxsus sertifikat bilan taqdirladi.

O'zbekiston 2024-yilda sayohat uchun eng yaxshi mamlakatlar ro'yxatiga kiritildi. World of Statistics ma'lumotlariga ko'ra, xorijiy sayyohlar soni va turizm xizmatlari eksportining o'sishi mamlakatimizning xalqaro obro'-e'tiborini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, O'zbekistonda turizm sohasi jadal rivojlanib, ijobiy natijalarni namoyon qilmoqda. "O'zbekiston – 2030" strategiyasida turizmni rivojlantirish bo'yicha belgilangan vazifalar aholi daromadlarini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va xalq farovonligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa: O'zbekiston mehmonxona biznesi barqaror rivojlanib, xalqaro darajadagi xizmatlarni joriy qilish yo'lida izchil harakat qilmoqda. Davlat tomonidan qo'llanayotgan imtiyozlar va investitsiyalar sohaga ijobiy ta'sir ko'rsatib, mehmonxona biznesining yangi bosqichga chiqishiga zamin yaratmoqda. Kelajakda mehmonxona infratuzilmasini yanada rivojlantirish va innovatsion texnologiyalarni keng joriy qilish orqali turizmning yanada taraqqiy etishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qurbonova, M. (2024). TURIZM VA MEHMONXONA XIZMATLARINING IQTISODIY BARQARORLIGIGA TA'SIRI. *Наука и инновация*, 2(39), 18-20.
2. Qizi, X. S. S. (2024). ITALIYA GASTRONOMIYA TAJRIBASI. *Science and innovation*, 3(Special Issue 60), 128-130.
3. Ахунова, Ш. Н., & Абдуллаева, Б. (2015). Динамика и перспективы развития частного предпринимательства в Узбекистане. *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*, (5), 23-25.

XUDOYORXON O'RDASINING MADANIY TURIZM RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI.

Umarov Omonjon

Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va
iqtisodiyot kafedrası katta o'qituvchisi

umarovomonjon1994@gmail.com

Chinberdieva Zarnigor

Qo'qon unversiteti turizm yo'nalishi talabasi.

zarnigorchinberdiyeva074@gmail.com

Annotatsiya: Xudoyorxon Farg'ona viloyatining eng muhim tarixiy va madaniy yodgorliklaridan biri bo'lib, O'rta asrlar me'morchiligi va san'ati bilan ajralib turadi. O'rdaning ahamiyati nafaqat arxitektura va tarixda, balki turizm sohasida ham o'z o'rnini topgan. Tezisdá Xudoyorxon O'rdasining turizm rivojlanishiga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi, bu o'z ichiga O'rdaning tarixiy ahamiyati, me'moriy xususiyatlari, sayyohlarni jalb qilishdagi roli va mahalliy aholi bilan hamkorlikni o'z ichiga oladi. O'rdaning hozirgi kunda turizm infratuzilmasi va sayyohlarni jalb qilishda qanday o'zgarishlar yuz berayotgani ko'rib chiqiladi. Xudoyorxon O'rdasining turizm sohasiga qo'shgan hissasini baholash orqali, uning rivojlanish istiqbollari ham o'rganiladi. Bu tezis Xudoyorxon o'rdasining o'ziga xos jihatlarini aniqlash va uning turizm sohasidagi ahamiyatini ko'rsatish maqsadida yozilgan.

Kalit so'zlar: Xudoyorxon o'rdasi, me'moriy yodgorlik, kitobalar, arxitektura, turizm.

Kirish: Ko'plab ko'xna shaharlarning diqqat-e'tiborga loyiq me'moriy ramzlari bor. Chunonchi, Parijning me'moriy ramzlari Notr-Damm ibodatxonasi va Eyfel minorasi, Samarqandning ramzi Sherdor madrasasi, Shahrisabzniki-Oqsaroy, Buxoro ramzi-Minorai Kalon, Xiva ramzi-Islomxo'ja minorasi va h.k. Xo'qandi latifning ramzi esa Xudoyorxon o'rdasidir. Markaziy Osiyoda uchta saroy inshooti saqlanib qolgan: Buxoroda Ark, Xivada Nurlovoy (Nurilloboy) saroyi, Xo'qandda Xudoyorxon o'rdasi. Xo'qandi latifga ko'rk, salobat, ulug'vorlik baxsh etib turgan bu nodir yodgorlik xo'qandliklarda iftixor hissini, mehmonlarda hayrat va qiziqish uyg'otadi.